

äratanud „Päevalehe“ juhtkirjanikuna eeskätt sise- ja välispoliitika alal. Sise- poliitiliste küsimuste arutamisel on ta järjekindlalt silmas pidanud demokraat- likke põhimõtteid. Süvenemine problee- mide tuuma, küsimuste asjalik ja mit- mekülgne käsitus ja tasakaalukas vor- mis antud tihe, hoolikas ning selge sõ- nastus on tõstnud T-i mõõtuandvamaks eesti ajakirjanikuks.

Isikl. jm. saadud andmed. T.

*TAMMSAARE, A. H. (pseud.; ko- danikunimega Anton Hansen), kirjanik. — Pärast „Tõe ja õiguse“ esimese osa ilmumist (1926, 2. tr. 1929) avaldas T. romaanid „Tõde ja õigus“ II (1929, 2. tr. 1938), III (1931), IV (1932) ja V (1933, 2. tr. 1936), „Elu ja armas- tus“ (1934), „Ma armastasin sakslast“ (1935), „Põrgupõhja uus vanapagan“ (1939), noorsoojutustuse „Meie rebane“ (1932), näidendi „Kuningal on külm“ (1936), essee „Hiina ja hiinlane“ (1938), oma varasemate teoste uus- trükke „Juudit“ (2. tr. 1936), „Kõrboja peremees“ (3. tr. 1937) jt. ning rea tõl- keid, nagu W. Scott'i „Ivanhoe“ (1926), J. Galsworthy „Valge ahv“ (1928), F. Dostojevski „Kuritöö ja karistus“ (1929, 2. tr. 1939), O. Wilde'i „Dorian Gray portree“ (1929), J. Conrad'i „Lord Jim“ (1931), B. Shaw' „Tagasi Metuu- sala juurde“ (1931), I. Gontšarov'i „Ob- lomov“ (1934; kõik eelmised on ilm. Tartus) jt. Ta on avaldanud kirjutisi ajakirjus („Olion“, „Tänapäev“ jt.) ja ajalehis („Vaba Maa“, „Rahvaleht“ jt.). — Romaanis „Tõde ja õigus“, mis oma viie köitega on ulatuslikumaid eepilisi teoseid mitte ainult T. toodangus, vaid ka eesti kirjanduses üldse, kujutatakse autobiograafiliste sugemetega põimitult ühe perekonna saatust peamiselt Põhja- Eesti maa- ja linnaolude taustal ärka- misajast alates XX sajandi kolmanda aastakümneni. Kolme eri sugupõlve muutuvat ilmet jälgides on T. oma kesk- seks vaatlusobjektiks valinud käsitus- aluse perekonna teise generatsiooni esindaja, taluoludest välja vaimse te- gevuse poole püüdva ning lõpuks ka selleni jõudva talupoisi — Vargamäe Indreku. Indrek, see oma olemuselt rohkem erandlik kui tüüpiline kuju, on teda karakteriseeriva valvsa ning juurd- leva vaimu tõttu autorit võimaldanud heita mitmeti eredat valgust neile roh- keile tõe ja õiguse probleemidele, mil-

lega eesti ühiskonnal on tulnud tege- mist teha ärkamisajast alates. Et aga Indrek oma vaimsest ärksusest hooli- mata on üldiselt siiski rohkem passiivne reflekteerija kui aktiivne teotseja, siis omandab ometi tunduvalt suurema täht- suse tõe ja õiguse otsimine üldinimlik- kude intiimsemate elamuste raamides. Realistlikku olude- ja tüübikujutust kõr- vuti romantiliselt ilmestatud tõeotsimi- sega, mis esineb „Tões ja õiguses“, võib jälgida ka romaanides „Elu ja armas- tus“ ning „Ma armastasin sakslast“. Keskse armastusprobleemi käsitlemise kõrval, mis viimases on tihedalt seotud rahvusküsimuse senisest erineva, nii mõneski suhtes „ketserliku“ valgustami- sega, leidub mõlemas, eriti esimeses, rohkesti mõttelüürilisi arutlusi, osalt huvipakkuvail, osalt aga ilmesti liiga päevakajalistel teemadel. Kalduvus pea- teemast kõrvale eksivaiks või liiga veni- vaiks arutlusiks mõjus mõnevõrra kah- justavalt teose keskendamisele juba „Tões ja õiguses“; järgmises romaani- des tõkestab see veelgi tunduvalt keskse kujundusjoone jälgimist. Kuigi T. rohkearvulised kõrvalekaldumised on põhjustanud kompositsioonilist laiali- valguvust, ei saa siiski eitada nende vahelelükitud ääremärkuste vaimukust. Tervenisti aga moodustub vaimukaist, kuigi mitte just alati selgeist ääre- märkusist näidend „Kuningal on külm“. T. romaanide suur populaarsus laiemas lugejaskonnas ühelt poolt ja nende tüübi- rikkus ning paigutine sügav dramaa- tilisus teiselt poolt on meelitanud teatri- inimesi katseid tegema T. teoste üm- berkohendamiseks laval esitamise jaoks. Neist mitmeti tarbekirjanduse astmele jäänud töötlusist on osa võinud ilmuda trükiskski, nagu A. Särev'i dramatisee- ringud „Andres ja Pearu“ (Tall. 1937) ja „Kõrboja peremees“ (Tall., 1937). Kõrvuti T. kirjanikunime kaalu tõusuga kodumaal on üha avaramaks muutunud võimalused tema toodanguga tutvumi- seks välismailgi: ta tähtsamaid teoseid on tõlgitud soome, ungari, läti, rootsi, saksa jt. keeltesse. Nii on ilmunud ta „Kõrboja peremees“ läti (1925), soome (1929), ungari (1933) ja rootsi keeles (1938), „Tõde ja õigus“ soome (I 1932, V 1935), läti (kokkutõmmatult neljaks köiteks 1936, 2. tr. 1938) ja saksa kee- les (I 1938, II ja III koos 1939), „Elu ja armastus“ läti keeles (1938) jne. T. pidevalt kasvanud populaarsuse ja te-